

ОДИНЦОВА Олена,

кандидатка юридичних наук, доцентка кафедри правосуддя
Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Івано-Франківськ, Україна)

ТЮТІНА Анна,

курсантка четвертого курсу факультету
підготовки фахівців для підрозділів поліції
Луганського навчально-наукового інституту імені Е.О. Дідоренка
Донецького державного університету внутрішніх справ
(м. Івано-Франківськ, Україна)

МЕЖІ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОГО РЕАГУВАННЯ НА КРАДІЖКИ, ВЧИНЕНІ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Ні для кого не секрет, що з початком повномасштабного вторгнення РФ на територію України, у населених пунктах, розташованих в зоні бойових дій, набули широкого поширення крадіжки харчових продуктів, інших непромислових продуктів із покинутих їх власниками магазинів, квартир та інших приміщень чи сховищ. Як відповідь на це, уже в березні 2022 року законодавцем було внесено доповнення до КК України, спрямовані на посилення відповідальності за окремі кримінальні правопорушення проти власності, вчинені в умовах воєнного стану, а саме: крадіжку, грабїж, розбій, вимагання, а також розтрату й заволодіння майном шляхом зловживання службовим становищем.

До набуття чинності зазначеного Закону крадіжка, поєднана із проникненням у житло, інше приміщення чи сховище (ч. 3 ст. 185 КК України), вважалася тяжким злочином, за який у санкції передбачене покарання у виді позбавлення волі строком від трьох до шести років. Тепер будь-яка крадіжка, вчинена в умовах воєнного або надзвичайного стану, має кваліфікуватись як тяжкий злочин за ч. 4

ст. 185 КК України, і передбачає покарання у вигляді позбавлення волі від 5 до 8 років, тобто більш суворе, ніж, наприклад, у санкції ч. 3 ст. 185 КК України. На нашу думку, слід приділити особливу увагу мотиву вчинення крадіжок саме харчових продуктів на окупованих територіях. Як свідчить проведене нами кримінологічне дослідження, у населених пунктах, розташованих у зоні бойових дій, в умовах, коли переставали працювати продуктові магазини, ринки, через небезпеку, через те що продавці та власники продуктів масово виїжджали в більш безпечні місця, мешканці цих населених пунктів почали скоювати крадіжки харчових продуктів задля забезпечення власного виживання, а також членів своєї сім'ї, сусідів, знайомих тощо. Звісно, такі діяння підпадають під юридичну формулу, типу «розпорядився викраденим майном на власний розсуд» і формально містять ознаки крадіжки. Але, на нашу думку, в умовах воєнного стану слід більш диференційовано підходити до мотиву вчинення крадіжки саме харчових продуктів. Одна справа, коли вони викрадаються з метою подальшого перепродажу за завищеними цінами, тобто з метою збагачення, інша – задля виживання в зоні бойових дій в умовах, коли неможливо або вкрай складно виїхати в більш безпечне місце. Тому, спираючись на соціальні і соціально-психологічні принципи криміналізації (декриміналізації) діянь, ми хочемо поставити питання: чи доречно, чи справедливо крадіжки харчових продуктів, вчинені в зонах бойових дій заради фізичного виживання самих викрадачів та членів їх сімей чи знайомих розглядати як тяжкий злочин за ч. 4 ст. 185 КК України?

До соціальних і соціально-психологічних принципів науковці відносять принципи суспільної небезпеки, відносної поширеності діяння, пропорційності позитивних і негативних наслідків криміналізації та кримінально-політичної адекватності. Принцип суспільної небезпеки означає, що ступінь і характер суспільної небезпеки діяння, яке планується криміналізувати, має заповдіювати

об'єктам кримінально-правової охорони істотну (а не будь-яку іншу) шкоду. На нашу думку, у структурі крадіжок є найменш суспільно небезпечними крадіжки харчових продуктів, вчинені в зоні бойових дій з метою виживання в порівнянні з крадіжками нехарчових продуктів або крадіжками харчових продуктів, вчинених з метою наживи. Крім того, доречним буде пам'ятати, що в умовах бойових дій рано чи пізно в населеному пункті відключалось електропостачання і невикрадені продукти харчування, такі як молоко, м'ясо, ковбаса, усе одно псуються досить швидко. Відповідно до принцип відносної поширеності діяння «...надмірна поширеність діяння, навіть якщо воно представляє суспільну небезпеку, є аргументом не за, а проти його криміналізації, хоча це і може здаватись дещо неочікуваним неспеціалісту». Занадто велика поширеність випадків крадіжок майна в населених пунктах у зоні бойових дій, а також низка інших обставин (передислокація територіальних органів поліції, обстріли) робить нереальним притягнення до кримінальної відповідальності переважної більшості осіб, які їх вчиняють, а отже, нормою є безкарність дій, оголошених кримінально протиправними.

Зміст принципу пропорційності позитивних і негативних наслідків криміналізації діянь полягає в тому, що встановлення кримінальної караності діянь припустиме лише тоді, коли ми впевнені, що позитивні соціальні результати застосування кримінального права істотним чином перевищать неминучі негативні наслідки криміналізації. Ресурси правоохоронних органів щодо протидії злочинності, особливо в умовах воєнного стану, не є безмежними. Це знову ж таки робить нереальним притягнення до кримінальної відповідальності переважної більшості осіб, які вчиняють крадіжки харчових продуктів. А отже, нормою є безкарність дій, оголошених кримінально протиправними, що не сприяє підвищенню авторитету держави та її органів. З іншого боку, кри-

міналізація крадіжок харчових продуктів, вчинених з метою виживання, може посилити наявну тенденцію протидії злочинності, зміст якої полягає в тому, що у сфері впливу з боку правоохоронних органів перебувають переважно найменш суспільно небезпечні прояви цього виду кримінально протиправної діяльності. Витрати держави і суспільства на розслідування фактів таких крадіжок зростуть непропорційно до можливого позитивного ефекту у вигляді загальної превенції крадіжок.

Принцип кримінально-політичної адекватності полягає в тому, що зміст кожної кримінально-правової новели так чи інакше має відбивати загальні напрями державної кримінальної політики. Змістом сучасної державної політики є документування міжнародних злочинів, вчинених на окупованих та деокупованих територіях, що мають незрівнянно більший ступінь суспільної небезпечності.

Таким чином, доходимо висновку, що віднесення крадіжок, вчинюваних у населених пунктах, розташованих в зоні бойових дій з метою виживання, на сьогодні, на жаль, суперечить соціальним та соціально-психологічним принципам криміналізації діянь.

ГАПОЛЯК Тарас,

аспірант кафедри цивільного права

Навчально-наукового юридичного інституту

Прикарпатського національного університету

імені Василя Стефаника

(м. Івано-Франківськ, Україна)

ДО ПИТАННЯ ПРО ІСТОТНІ УМОВИ УСТАНОВЧОГО ДОГОВОРУ КОМАНДИТНИХ ТА ПОВНИХ ТОВАРИСТВ

У доктрині цивільного права існують різні підходи класифікацій умов договору. Найбільш поширена є класифікація на: